

jih je imel za Učiteljski dom pokojni tovariš Jakob Dimnik, ki ni dal samo pobudo za ustanovitev društva, marveč je bil do svoje smrti tudi blaginjak Učiteljskega doma. Spominja se nadalje predvojnih časov, ko si je učiteljstvo ob najskromnejših prejemkih odtrgavalo od ust, da je prispevalo za ta dom, ki je šele danes dobil svoje pravo lice. — Nadalje se spominja zaslug pokojnega ljubljanskega župana dr. Tavčarja. Končno o črta lik blagopokojnega kralja Aleksandra I. Zedmitelja, ki je bil naš največji učitelj. Spominja se tudi...

Prvi kongres Jugoslovanske unije

Delo, pota in cilji Jugoslovanske Unije za zaščito dece so med našim ljudstvom, tako med preprostim kakor med izobraženimi krogi malo znani. V naši javnosti se je in se našelost še vedno pojmuje zaščita dece kot stvar humanih prizadevanj in ne kot osnovna dolžnost družbe. V naši državi je bilo mnogo društev, ki so se ukvarjala z zaščito dece in pomagala najbednejšim izmed bednih na kakršenkoli način. Nismo pa imeli enotne organizacije, ki bi vodila vse delo tega socialnega problema in dajala smernice. Da bi se rešilo to pereče in nujno vprašanje, je Društvo Rdečega križa in 40 organizacij, ki delujejo na polju zaščite dece osnovalo zvezo z imenom: »Jugoslovanska Unija za zaščito dece.«

Unija si je zastavila nalogo, da z neposrednim delom in propagando uresniči v državi znano Zenevsko deklaracijo, ki se glasi:

1. Otroku se morajo omogočiti pogoji za normalen telesni in duševni razvitek.

2. Lačnega otroka je treba nasititi, bolnega pozdraviti, zaostalemu pomagati, izgubljenega privedi na pravo pot, a sirote in zapuščene oskrbeti.

3. Otroku se mora v slučaju velikih nesreč najprej pomagati.

4. Otroci se morajo usposobiti, da se bo lahko vzdrževal sam, obenem pa se mora zaščititi od kakršnegakoli izkoriščanja.

5. Otroci se morajo vzgojiti v duhu socialne skupnosti, da bo po svojih močeh kar najbolje služil družbi.

Jugoslovanska Unija za zaščito dece razvija svoje uspešno delo že dve leti pod predsedstvom univ. prof. dr. Josipa Silovića. Spočetka je morala uprava Unije predvsem posvečati pažnjo razširjenju in utrjevanju svoje organizacije, propagandi svojih idej, prirejanju otroških dni in organizaciji prvega kongresa Unije. Prav tako je bilo treba posvetiti pažnjo mednarodnemu kongresu za zaščito dece, ki bi se imel vršiti v Atenah to jesen, pa je moral biti radi plebiscita preložen na Veliko noč prihodnjega leta. Otroški dnevi so se vršili 19. do 25. maja s parolo: »Niti eno dete v Jugoslaviji ne sme stradati.« Izdala je brošuro z naslovom: »Hranimo z zdravno hrano našo dečo.« Zbrala je mnogo statističnega materiala v tabelarne pregledne in pričela izdajati časopis: »Narodni podmladek«, ki je objavil mnogo zbranega gradiva posebno o mortaliteti naših otrok do prvega leta starosti, kakor tudi do 14. leta.

Letošnji prvi kongres Unije se je vršil 30. nov. in 1. dec. Kongresa se je udeležila tudi častna pokroviteljica Jugoslovanske Unije za zaščito dece Nj. Vel. kraljica Marija, Nj. kr. Vis. kneginja Olga, Nj. sv. patriarh Varnava, preds. kr. vlade in mnogo drugih visokih in uglednih osebnosti.

Kongres je obravnaval dvojne glavne vprašanje o zaščiti dece in sicer: Spravljanje

min Nanj so besede, ki jih je napisal učiteljski svet 1. 1931. — In s tem, da smo prav na narodni praznik odkrili spominsko ploščo, smo pokazali spoštovanje do največjega sina Jugoslavije.

Tov. Kobal, upravnik Učiteljskega doma, je opisal zasluge posameznih velikih dobitnikov vklepanih v drugi plošči.

Zbor učitelstva pod vodstvom g. Mizerita je zapel »Bože pravde« in »Domovina bela golobica«, nakar se je tov. Vrhovec najlepše zahvalil vsem prisotnim za udeležbo.

otrok v družini ter: Rasna higiena in otroška zaščita.

Kongresu je predsedoval dr. Silović, bivši ban in senator. Po uvodnih in burnih pozdravih Nj. Vel. kraljici Mariji, ki je kongresu poslala plemenito pismo (gl. zadnje št. U. t.) je bila poslana brzojavka Nj. Vel. kralju Petru II. Nato je govoril minister za socialno politiko in nar. zdravje dr. Komnenović, ki je izjavil, da mora biti prvi cilj socialne naloge vsake vlade, da zaščiti in pomore najbednejšim. Dolžnost imam, da v imenu kraljevske vlade pozdravim prvi kongres Jugoslovanske Unije za zaščito dece. Kraljevska vlada dela vedno na tem, da bi se omogočila vzgoja zdravega telesa in zdrave duše naše omladine. V teh današnjih težkih časih, ko je cilj vsakega socialnega dela omogočiti življenje vsakemu članu človeške družbe, smatramo za dolžnost, da posvečamo prvenstveno pažnjo zaščiti in pomoči naših najmlajših, da vkljub težkim časom zagotovimo našim otrokom brezskrbno detinstvo brez bolečin in trpljenja.

Za njim je govoril predsednik beograjske občine. Med drugim je iznesel tole: »Osnovni smo centralni urad za zaščito dece, mater in mladine beograjskega mesta. Ustanovili smo predmetna zavetišča, otroške vrtnice in deške domove. Kmalu bomo skončali zidanje velike sirotišnice, v katero smo vložili 7.000.000 Din, sezidali bomo osem osnovnih šol, a za socialno zaščito beograjskih otrok izdamo letno 4.000.000 dinarjev.« Govoril je tudi bolgarski minister na našem dvoru g. Dimo Kazasov, ki je dal duška veselju nad bogatim programom Unije, obenem pa izrazil zadovoljstvo, da je tudi mlada Bolgarija posvetila vso pažnjo zaščiti dece.

Sledil je referat g. dr. Silovića, (Zaščita naše zapuščene dece) znanega delavca v »Narodni zaščiti«, ki je med vojno tisoče gladnih otrok iz Istre in Primorja namestila v bogate kraje Vojvodine in jih tako rešila gotove propasti. Njegova izjava je bila silno zanimiva: »Ko sem proučeval vzroke zločinov v svoji domovini, sem prišel do zaključka, da sta pri nas dva glavna vzroka zločina: alkoholizem in zapuščena ter zanemarjena mladina. Ni kriva zločinov zapuščena in zanemarjena mladina, zastrupljena od ulice, gladna in žejna, bosa in gola, marveč je kriva teh zločinov družba, ki jim ni preskrbela doma in nadomestila mater, najboljšo in najprirodnejšo odgojiteljico dece. Radi tega se je odprl pred menoj problem, kako odgajati to mladino. Ali v domovih, ali v zavodih, ali v kmečkih družinah, ali v družinah malih obrtnikov v malih mestih. Vsi moji poizkusi, da bi mestno zapuščeno dečo namestil v kmečke družine, so ostali brez uspeha. Vsi ti otroci so enostavno pobegnili od svojih rednikov in odšli nazaj v mesto. To je nepobiten dokaz, da se mestna zapuščena deča na ta način ne more rešiti fizično in moralno propasti.

Zakaj? Mestni otroci so v kmečkih družinah podvrženi strogi kontroli in trdemu delu. To pa mestni deci ne konvenira. Mestni izgubljeni otroci so navajeni potepanja, prosjačenja, izmikanja, bioskopov in sladkarij. Zato sem prepričan, da je mogoče mestno zapuščeno mladino uspešno vzgojiti samo v domovih, kjer je mogoče strogi nadzor in kjer se lahko izuče kakršnekoli obrti že.

svoje življenje za resnico in ljubezen. Niti njihovih grobov ne poznamo, da bi nanje položili cvetja.

In Širokova velika bolečina primerja:

»Kako je bilo tebi, Marija, pri sreči tvojega, ko je bil tvoj sin na križ pribit? — Kako je bilo pri sreči tvojim štirim ženam, štirim materam, ko so čule obsodbo: Jutri bo tvoj sin s krvjo oblit!« —

In še stopi pred nas istrska kmetiška žena, mati Gortanova. V kapeli v mracnem kotu govori s Kristom. »Naj vernice nihče ne moti — Prevelika je bolečina matere, da bi jo mogla objeti beseda.

Hrepenenja polno srce pogleda na Kras in zakrvari: kraška zemlja je polna bodečega brinja in trdega grušča. Se več pa je gorja, vse uničujočega gorja! Zakaj? In kako dolgo še? Morda se bodo vsi, ki so se raztepli po svetu, nekoč mogli vrniti. Saj se je smela vrniti celo sveta družina. Jezus, Jožef in Marija, — ko Herodeža ni bilo več!

Ali vkljub teži motivov, ni v pesmih ne solzavosti in vzdihov. Sama mehka, božajoča lirika.

Z veseljem povem, da me po Cicibanu ni še nobena zbirka pesmi tako ogrela. In prepričan sem, da bo še letos zazvenela marsikatera pesem iz zbirke iz otroških ust o priliki božične z naših odrov.

J. Ribičič.

Ko so cvetele krizanteme

Ko so najlepše cvetele krizanteme, tedaj se je za vedno poslovila od nas naša blaga tovarišica ga Julka Mariničeva. Naša srca je zajela žalost in občutek osamljenosti.

Bila je vzorna učiteljica, delavna in požrtvovalna. Kot tovarišica nam je bila svetel

Predavatelj g. dr. Ambrožič, idejni vodja Unije, je v predavanju »Javna in družinska zaščita dece v predšolski dobi« izjavil sledeče: »Zaščita dece ima danes povsem drugi značaj, kot pa je imela pred nekaj leti. Sedaj se izboljšuje. Skozi vso dobo pa je ostalo eno pravilo: družina je prirodna in najboljša zaščitnica otrok. V starih časih je bila zaščita otrok stvar milosrčja posameznika, dočim je danes dolžnost organizirane družbe. Prirastek rojstev v naši državi je še vedno najboljši v Evropi. Tudi v tako zvanih pasivnih krajih naše države so naše žene še vedno zelo aktivne, čeprav se pojavlja v gospodarsko boljših krajih padanje števila rojstev. Toda, kakor smo po številu rojstev na prvem mestu, tako smo med prvimi tudi po številu otroške umrljivosti. Na 100 umrlih v naši državi pride 45 do 46 otrok. To pomeni: vsak drugi grob, ki se izkoplje v Jugoslaviji, se izkoplje za otroka. Približno vsako naše drugo dete do 15. leta svojega življenja umre, dočim umre v drugih državah vsako peto, šesto, pa tudi sedmo ali osmo dete.

Najhuje so prizadeti dojenčki. Od vsake 100 živorojenih otrok jih umre v naši državi 16 do prvega leta življenja. V Italiji, Avstriji in Španiji jih umre samo 12—13; v Franciji, Nemčiji, Danski in Finski jih umre samo 8—9; v Angliji in Švedski samo 6—7; v Holandiji, Švici in Norveški samo 5—6. A pri nas 16!

Toda naš narod ni oškodovan samo z zgubo tega števila otrok. Smrt ne vzame vseh otrok, ki so bolni. Mnogi ostanejo pri življenju, toda slabši so. Med njimi so slepi, gluhi, onemeli, pohabljeni na rokah in nogah.

Poleg tega pa imamo pri nas tudi mnogo otrok, ki so nezadostno vzgojeni, ali pa so sploh brez vzgoje. Šola tudi ni in ne more biti vsemožeča ustanova. Zato je potrebna vzgoja in skrb tudi izven šole. Vsakdanje življenje in praksa nam kaže, da imamo takih otrok zelo mnogo, če nočemo sami sebe voditi za nos s potvornimi izjavami.

Naši odgovornosti pred bodočimi generacijami ni zadoščeno. Ni še enotno zrežguliran položaj otroka v družini, niso še precizirane dolžnosti družine napram njemu, še prav posebej pa je treba poudariti to, da ni precizirana dolžnost države, banovine in

Šolstvo in obrtništvo

Naši obrtniki prireajo letos v borbi za svoj obstoj drugi obrtniški teden in to z namenom, da z novim poudarkom opozorijo našo javnost na svoja dela, na svoj obstoj in na samo ob sebi umevno dolžnost nas vseh, da naj kupujemo vedno in povsod domače izdelke.

Meščanska šola ima glavni namen dovajati obrtništvu zdrav in vsestransko izobražen naraščaj, namen obrtno-nadaljevalnih šol pa je, izobraziti vajence za dobre pomočnike in mojstre. Malo manj kot 15 let sem deloval na eni in isti meščanski šoli sredi naroda, ki pripada skoro izključno obrtniškem stanu in radi tega pišem pričujoče vrstice iz resnične potrebe in želje pomagati obrtništvu v borbi za njegov obstoj.

V borbi za svoj obstanek mora naše obrtništvo in vsi gospodarski krogi nujno zahtevati, da se v učni načrt za učiteljske šole vnese narodno gospodarstvo kot poseben predmet v vse letnike. Ko bodo bodoče učiteljske generacije prežete gospodarske vzgoje, potem bodo tudi široke plasti naroda uživale pravo gospodarsko vzgojo, pri kateri bo geslo: Kupuj domače izdelke! prešlo samo od sebe v meso in kri naroda, ki bo pri nakupu svojih potrebščin vedno in povsod prodajalcu zastavljal vprašanje, če je izdelek domač in bo odklonil nakup tuje robe.

S prireditvijo obrtniškega tedna hoče obrtništvo opozoriti javnost na svoje izdelke. Razstave na velesejmu, v raznih krajih naše ožje domovine, modne revije itd. so nas skoro že prepričale, da izdelki naših obrtnikov

občine proti njemu, narodnemu pomladku. Manjka nam koordinacija celokupnega dela na zaščiti dece, še bolj potrebna pa je čim tesnejša kooperacija vseh aktivnih udov na tem polju. A najhuje se pa tu občuti pomanjkanje materialnih sredstev. Za našo siromašno dečo so žepi gotovih ljudi vse premalo odprti, še vedno štedijo na škodo otrok banovinski, občinski, pa tudi državni budžeti. Družina, ki ji propadajo otroci, počasi ugasne. Narod, čigar deca propada, zaostaja za drugimi narodi. Kdor zaostaja — izgubi tekmo. Narod, ki zaostaja izgublja borbo za borbo — povsod. Staplja se z drugimi narodi. Inteligenca našega naroda mora voditi svoj narod do zmage na bojnem polju nove dobe: v biološki tekmi narodov.

V zadnjih desetletjih je prodirala zamisel otroških zavetišč, dečjih domov itd. za zapuščene otroke. Moderni domovi za dojenčke morejo res reševati svoje gojence; imajo pa veliko napako: da so zelo dragi. Zaščito v domovih moremo rezervirati samo za slabotne in bolehné dojenčke.

Glavna napaka dečjih domov je, da doraščajo otroci v domu daleč od realnega življenja in od prirode. Dete ostane živo, ali obzorje mu je zoženo, besedni slovar skrčen, pojmi omejeni. Šele če se predšolsko dete presadi v družino, oživi, se razvije in seznani z vsakodnevnim življenjem.

V mnogih krajih je navada, da se otroci oddajajo v rejo. Zaradi nepazljivega in nevedčega ravnanja jih mnogo zbolí in umre. Zato so Francozi organizirali po Ruselovem zakonu »centres d'elevage ruraux«. Tu se starejši dojenči in mlajši otroci nameščajo v kolonijah, ki so v središču naselja pod stalnim higienskimi in vzgojnimi nadzorovanjem po zaščitnih sestrah in zdravnikih. Prva taka kolonija pri nas je nastala s pomočjo države in privatne iniciative pred 9 leti v Lukovici. Sedaj imamo 17 takih kolonij z 250 dojenčci in 400 otroki, seveda vse premalo. Zmisel za take kolonije se med prebivalstvom širi. Velika težava je pa, ker ni dovolj zaščitnih sester in — sredstev. Žal, da privatna iniciativa še nima misla za take kolonije. Upajmo, da se bo v bodoče takemu koncentriranemu in kontroliranemu nameščanju otrok posvetilo več pažnje. Tu je važna naloga Unije.

(Dalje.) V. Jagodič.

Karel Širok:

Kapelica

Izdala akademska založba 1935.

V času, ko se kruhorstvo in oportunistem ozirata za praktično usmerjenost duha, v času, ko rastejo na politični in tudi kulturni borzi akcije navidezne etike, v tem času nam je daroval K. Širok zbirko resnično religioznih pesmi, ki nas spominjajo že davno pozabljenih kristalno čistih etičnih lepot. Nikjer trde besede, nikjer grozeče iztegnjenega pridigerskega prsta — odprimo knjigo kjerkoli — povsod nam poteka na dušo spomin na davne, davne udarce lastnega srca.

Že sama naslova stran — ročno kolorirani posnetek lesoreza iz l. 1485. — nas opozarja na narodno-preprosto, a zato tem globljo lepoto vsebine.

Pesmi v zbirki so razvrščene tako, da tvorijo vse skupaj zmiselno celoto. Vsaka zase biser, se nanizajo druga na drugo kakor jagode na rožnem vencu in zapuste v naši duši vibracije visoke čustvene vrednosti.

Marija je mati vseh mater, ki ne vedo, kam bi položile svoje dete, da bi mu bilo toplo, in Jezus, ta drobní otrok, je sinteza tistega duha, ki ga »zaman iščemo med knezi in bogatinji«; kajti le trpljenje — ju je moglo obzariti s tako zarko, vse razsvetljujejočo in vse objemajočo svetlobo. Ta luč je tako kristalno čista, da obžari tudi tisto malo dušico, »ki na svetu ni Boga molila«, temveč le »stihl lepot je iskala, na posteljah trdih je spal«.

Mimo Kristusovega trpljenja in njegove smrti, ki pa ni mogla zatreči večne resnice, mimo krvavečega srca Marije, ki je iz njenih solz »zrasel grenki pelin«, preide Širok na trpljenje naroda tam preko meje. Pretrse ga smrt mučnikov, ki so kot Krist darovali

vzglede vedno dobra in blaga. Udeleževala se je v raznih društvih. Povsod je delala z veseljem; žrtv se ni nikdar ustrašila.

Zakaj si nas zapustila, draga Julka? V najlepših letih, ko je bila tvoja duša še polna načrtov in tvoje roke željne dela. Dobro se spominjam, ko si v boleznih nekoč dejala: »O, da bi mogla zopet med vas, da bi mogla v šolo k moji deci, — potem bi bila srečna!« Da, vsa tvoja sreča, vse tvoje veselje je bilo v šoli. Kako si ljubila svojo dečo! Bila si ji kakor skrbna mamica. Kot male ovčke so se zbirali najmlajši okrog tebe. Z njimi si se igrala, z njimi si prepevala.

Skoro dvajset let si vzgajala in učila dečo na šoli pri Sv. Urbanu pri Ptuj. Ni bilo malo dela, ni bilo brez žrtve. Tebi ni bilo težko živeti se v dušo kmečkega otroka, ker si bila sama doma iz kmečke hiše.

Rodila se je ga. Mariničeva leta 1895. v Dramljah pri Celju. Po kratkem službovanju v Dramljah in v Gotovljah v Savinjski dolini, je prišla leta 1918. k Sv. Urbanu.

Vzorna je bila kot učiteljica in tovarišica, pa tudi kot mati, žena in gospodinja. Zapustila je dva nedoročena otroka. Bila sta ves njen up in njena nada. Vsa njena sreča. Zato ji je bilo slovo še težje. Ni mogla umreti prej, dokler nista prišla njena ljubljena k njej, ko sta se za vse svete vrnila domov na počitnice.

Lepa je bila njena zadnja pot. Mnogo vencev smo položili in mnogo jesenskih cvetov smo natrosili na njeno gomilo.

Sladko počivaj med cvetjem, saj tvoja življenjska pot ni bila posuta z njim! Težko nam je, ko se poslavljamo od tebe, draga, nezabna Julka, — tolažimo se le z mislijo, da si srečnejša od nas.

T. K.

nikov v nobenem pogledu ne zaostajajo za izdelki tujih dobaviteljev. Sem reden obiskovalec vseh obrtnih razstav in mi je v resnično zadoščanje, da morem ugotoviti resničnost zgornje trditve. Letos sem na praškem velesejmu do podrobnosti pregledal razstavo mizarjskih izdelkov, ki je obsegala skoro sto opremljenih sob, kuhinj, pisarniških prostora itd., in na tem mestu pribijam, da se morejo na naših razstavah razstavljeni mizarjski izdelki vzoporediti v isto vrsto z onimi na praškem velesejmu. Pri naših razstavah pogrešam le eno, to je da naši razstavljalci ne znajo, bolje rečeno ne morejo radi pomanjkanja širokogrudnosti in pa mogoče tudi denarnih sredstev postaviti svojih izdelkov v tako bogato okolje, kakor zmorejo to njihovih praških tovariš.

Torej izdelki naših obrtnikov ne zaostajajo za izdelki tujih. Če pa smo primerjali med seboj tuje in domače izdelke potem moramo primerjati med seboj tudi izobrazbo tujega in našega obrtnika. Ta primerjava pa bo izpadla v prilog tujcev, ki po svoji izobrazbi in gospodarski vzgoji našega obrtnika daleč prekašajo. To izvira iz dejstva, da imajo tuji obrtniki za seboj bogate tradicije, to je da prehaja obrt že več rodov od očeta na sina in da vsak oče poskrbi svojemu sinu za najboljšo strokovno izobrazbo, medtem ko je naš obrtni stan še silno mlad, tako rekoč od včeraj in še nima za seboj dolgoletnih tradicij. Od nekdanih čehov so ostali le pisani pravilniki in pisane pravice, duša in strast do obrti pa sta se porazgubili, poniknili sta v pesku plitke in ne-tradicionalne izobrazbe, ki ni mogla uspevati v ozračju, kjer je oče preklinjal pred sinom svojo obrt, videč v njej le težave in trpljenje, pa je v isto sapo veličeval to ali ono pridobitno panogo, največkrat na kazoč na uradniško službo kot višek zemeljske dobrote. In tako je sin, namesto da bi sledil očetu v obrti ali drugem gospodarstvu, odšel v čisto tujo stroko, kjer ni uspel tako, kakor bi uspel v očetovi obrti.

Popolnoma napačen je nazor, da je treba brihtne in nadarjene učence navajati na izrecne uradniške karijere, ki lebe večini slovenskih staršev kot višek zemeljske sreče pred skrbmi polnimi očmi. Tu imajo prav lepo nalogo naši učitelji, ki naj vedno vplivajo na starše, ki imajo nadarjene otroke, da jim omajajo to napačno vero. S tem bi se silno koristilo razvoju narodnega gospodarstva, ki bi mu pridobivali talente, ki so poklicani dvigniti gospodarski nivo svojega naroda.

Malo dokaza za zgornje trditve. Preprosti usnjarski pomočnik pri veliki trdki v Trzinu je dal svojega sinka v šole, v gimnazijo. Od prve do osme šole je bil leto za leto odlični učenec. Vsi so mislili, ta dečko bo šel na višje šole in bo velik gospod, ker je nadarjen. Nihče pa ni ob počitnicah in prostem času hodil za njim in ga opazoval, s kakim navdušenjem spremljajo njegove oči gibe usnjarskih pomočnikov, ki obrezujejo kože, kako se svetlikajo njegove oči, ko je gledal ličenje in gladenje izdelkov, nihče ni videl, kako mu nosnice trepečejo, ko je vdičaval jedke duhove strojil in lužil, nihče mu ni mogel slediti v njegovih mislih in željah postati tudi sam usnjarski stvaritelj gospodarskih dobrin. V njem je dozorel sklep, ki ga je tudi v svoje največje zadovoljstvo izvršil. Po položni maturi z odliko je vstopil kot usnjarski vajenec v usnjarno, kjer je dolgo